

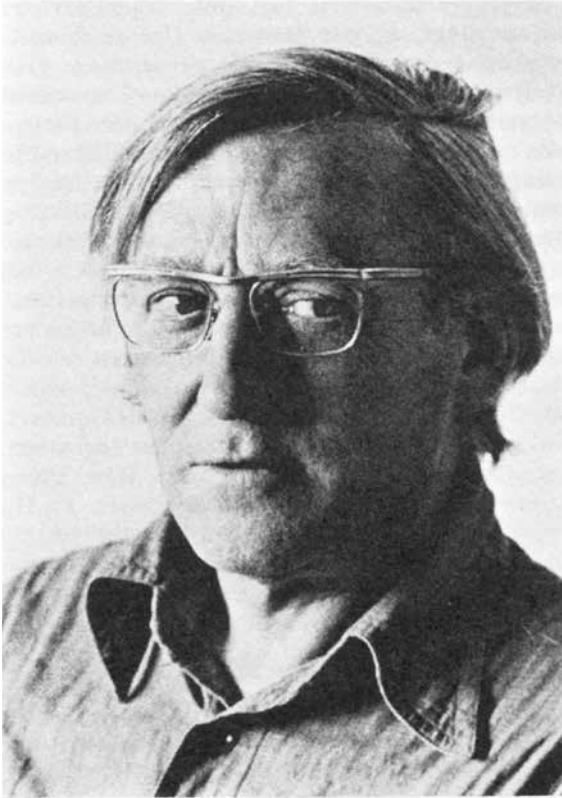
NARRATIO

**drs. Ineke
van der Vlis**

**LAAT ONS DE WOORDEN WAGEN
VAN 'T WOORD DAT IS GESCHIED**

**over het werk van
Th.J.M. Naastepad
(1921-1996)**

**Laat ons de woorden
wagen van 't Woord
dat is geschied**

drs. Ineke van der Vlis

Laat ons de woorden wagen van 't Woord dat is geschied

Over het werk van Th.J.M. Naastepad
(1921-1996)

NARRATIO

Deze uitgave is tot stand gekomen in samenwerking
met het publicatiefonds van de
Vereniging voor Theologie en Maatschappij.

drs. Ineke van der Vlis (1956) studeerde theologie in Utrecht en Amsterdam, was lid van de Arauna-gemeente te Rotterdam.

Gerrie Huiberts is eindredactrice van deze serie boekjes over theologen en theologes.

ISBN 978 90 5263 224 7

NUR 707

© 2011 uitgeverij *NARRATIO*, Postbus 1006, 4200 CA Gorinchem

eerste druk 2011

tweede druk 2015

tel. 0183 62 81 88 fax 084 739 29 45 email: lvdherik@narratio.nl

Actuele informatie is te vinden op www.narratio.nl en via de boek-signalering van www.boekentafels.nl.

Niets uit deze uitgave mag verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, Internet of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Ook te bestellen via de Internetboekhandel www.kerkboek.nl

INHOUD

Woord vooraf	7
Inleiding	9
I Arauna	15
II Bijbel	25
III Reformatie	31
IV Macht	45
V Schrift en tafel	61
VI Lieve vrienden	71
VII Afscheid	83
Nawoord	91
Literatuurlijst	92

WOORD VOORAF

“...er is in de gemeente geen andere eenheid dan die waarin men zich buigt over de boeken van Israël, met hart en ziel en met verstand...”

(mb 09-1970)

Toen mij werd gevraagd om een korte biografie te schrijven van de voorganger van de Rotterdamse Arauna-gemeente Th.J.M. Naastepad (1921-1996) hoefde ik me geen moment te bedenken. Naastepad vertegenwoordigt de school, of liever: het huis waar ik vandaan kom. Hij schrijft in een taal die ik versta. Een taal die ik herken en begroet als de mijne. In die taal heb ik de wereld leren begrijpen. Bij Thomas Naastepad leerde ik lezen.

Zijn theologie is een eigenaardig soort theologie. Geen bouwwerk of construct. Aan grote woorden doet hij niet. Aan plichtplegingen evenmin. Zijn theologie is handzaam en door en door praktisch: er ligt een boek op de lezenaar, in dat boek gaan we lezen.

Voorlezend uit de Schrift schudt Naastepad ons wakker uit onze zelfgenoegzaamheid. Want aan de hand van die oude verhalen toetst hij de werkelijkheid van vandaag, neemt onze huidige samenleving de maat. En wat blijkt? We schieten te kort. Het klopt van geen kant. Niets is wat het zou kunnen en moeten zijn. We hebben van de aarde een onherbergzame woesteni gemaakt, geen Mokum.

Zo wordt het nooit wat, stelt Naastepad kordaat. We hebben van de verkeerde boom gegeten, de boom van kennis van goed en kwaad. We moeten terug. Terug naar het begin: ‘terug naar de goede boom, de Tora; terug naar het alfabetisme, naar de conditie van de leerling...’

Ook de voorganger en uitlegger is een leerling, aldus Naastepad: ‘hij nog het meest’. En hij zit er dan ook met z’n neus bovenop, leest naar de letter. Verwant met die andere Tho-

mas, zijn naamgenoot uit het Johannesevangelie, zoekt hij houvast in een geplaagde wereld. Hij legt de Bijbelschrijvers het vuur aan de schenen, studeert op hun teksten en speurt om zich heen. Hij zoekt naar de zin en samenhang van die teksten, probeert onderscheid aan te brengen en helderheid. En hij ontrafelt de knooppunten van de macht. Wat lezen wij hier in de tekst en wat ligt er in onze harten opgeslagen dat ons begrip van die tekst in de weg staat? Waarom zijn wij zo eenkennig en hardleers?

Zijn bevindingen vertelt hij door aan zijn gemeente. En om de traagheid te keren laat hij ons zingen:

“...*ja, wij oefenen het nieuwe lied. Wij oefenen de godsdienst. Wij oefenen met de adem en met de stem wat God beoogt met ons hart en onze handen...*”
(mb 05-1975)

In 1992 heeft Naastepad zijn Schriftstudie moeten staken. De taal die in zijn leerhuis gesproken werd is zeldzaam geworden. Nu, maar als ik erover nadenk was ie dat altijd al, ook in de dagen van Arauna. En zoveel is er sindsdien nou ook niet veranderd:

“...*onze vaders hebben ons geen paradijs nagelaten. En wij hebben geen paradijs geschapen. De gevolgen moeten worden gedragen in een pijnlijke solidariteit...*”
(HGK p.69)

Met naast mij de krant begon ik Naastepad te herlezen. Van die lezing is dit boekje een verslag.

INLEIDING

“... en ik overweeg bij mijzelf, dat ieder die het geduld Gods (...) niet oefent, bezig is een bééld te maken van Gods bevrijding. En om dat geduld te oefenen, met kloppend hart, daarvoor zijn wij van week tot week in het huis des Heren. Want zo wij de adem niet rekken tot een lied, en onze verwachtingen niet uitstrekken in gebed en lankmoedigheid, zo zàl ‘dit kalf er uit komen’ (Ex.32,24)...”

(mb 03-1978)

We lezen Exodus 32. Het verhaal over het gouden kalf. Terwijl het volk aan de voet van de berg ongedurig wacht op de terugkeer van Mozes, houdt Naastepad niet op om ons, huidige lezers van deze tekst, te waarschuwen voor een al te vlotte lezing van dit verhaal. Het is dringend. Het zou zomaar kunnen gebeuren dat wij ons, zoals al zo veel lezers voor ons overkwam, bij voorbaat distantiëren van die eerste gemeente aan de voet van de berg. We zouden er dan voetstoots vanuit gaan dat wij het vandaag beter doen. En dat is nu juist de vraag.

Naastepad hamert het er in. Wat de schrijver van het verhaal van het gouden kalf ons te vertellen heeft is van het aller-grootste belang. En dat verhaal kan pas worden verstaan als het wordt gelezen in zijn context. Die context

“... begint acht hoofdstukken eerder, als Mozes voor de tweede maal de berg opgaat en daar dan toeft, veertig dagen en veertig nachten. In die lange tijd van geduld spreekt de Heer met Mozes over zijn ‘mishkan’, zijn woning. Want God wil wonen met de mensen. Acht hoofdstukken vol détails zeggen hoe dat moet...”

(mb 04-1978)

God daalt af in een onheilige wereld om zich te ontfermen over zijn ontheemde kinderen. Alleen zó wil God op aarde

wonen. Zijn ontferming luistert nauw: acht hoofdstukken heeft de schrijver van Exodus nodig om uit te leggen hoe men voor God een woning maakt en hoe het er in die 'mishkan' aan toe zal gaan.

“...alles wat er in die woning zal worden gedaan zal dat goddelijke afdalen gedenken, zijn geduld met de wereld, zijn lankmoedigheid, zijn ontferming. Vandaar die lange tijd van veertig dagen en veertig nachten, vandaar die acht hoofdstukken vol details, die toch bestemd zijn om voorgelezen te worden...”

(HGK p.6)

Maar áls die hoofdstukken al worden gelezen, dan wordt deze episode uit Exodus uitgelegd als profetische kritiek op de priesterlijke tempeldienst:

“...daar heb je het weer! Weer wordt in de uitleg van de Schriften de profetie uitgespeeld tegen de priesterlijke bediening (...) Dit soort quasi-profetische exegese treft mij altijd door haar klein-burgerlijke gespletenheid, haar kwade geweten ten aanzien van de eredienst, haar onvermogen om ook maar iets te 'maken' dat ergens op lijkt. Want let op het woord 'maken' ('doen'), dat in heel deze kontekst in het geding is. Ze moeten een woning maken voor de Heer; dat staat in die acht hoofdstukken, die de lezer van Exodus leest, in de veertig dagen, terwijl Mozes 'schróómt af te dalen van de berg'. Mozes schroomt terwijl de lezer, de gemeente, leest...”

(mb 04-1978)

Maar wij schromen niet. Veertig dagen geduld is te veel, het maken van een woning niet goed genoeg:

“...wij willen iets anders. Wij willen meer. Wij willen niet dit geduld uit de hemel onder de knie krijgen, in de knieën krijgen. 'Maken' is het trefwoord

in Exodus, maar wij willen de mens maken, niet de woning. Wij willen een volle werkweek maken, niet de sabbath...”

(HGK p.7)

Het volk heeft haast. Ze willen aan de slag. In contrast met het ‘maken van de woning’ klinkt hun roep: ‘maak ons goden die gaan voor ons aangezicht’, ‘parolen om achterna te draven, alles-of-niets-beginselen, erop-of-eronder-spreuken...’

Nadat Aäron hun gouden sieraden heeft omgesmolten tot een beeld, vieren ze feest, dansend rond het kalf, beeld van potentie en macht:

*“...edel goud van goed gehalte
werd verdaan
en die woedende gestalte
kreeg Gods naam!...”*

(LL lied 27)

11

Israël wil haar bevrijder eren, maar doet het omgekeerde: ‘in plaats van zelf een beeld te zijn van God, hebben zij voor zichzelf een beeld gemaakt...’

Later, als Aäron door Mozes ter verantwoording wordt geroepen, is zijn verweer: ‘dit kalf is er uit getogen’ (Ex.24,32)’. Aäron wentelt de schuld af op het volk. Het ging vanzelf:

“...een banaliteit vol berusting: de dingen zijn nu eenmaal zo. Maar de deamonische keerzijde van die banaliteit is wel dat de wereld is overgeleverd aan anonieme krachten. Je kunt ze niet pakken. Bevrijding is niet mogelijk, is niet op zijn minst te huldigen met bindende afspraken. Men komt deze banaliteit bijna woordelijk tegen in het program van het C.D.A.!...”

(HGK p.28)

Jawel, zegt Naastepad. Dit kalf kwam er uit. Het ging vanzelf. Maar als we Aärons redenering volgen gaan we uit van het sléchtste van het volk. Dan is onze lezing vooringenomen,

zien wij onszelf anders, béter dan die eerste gemeente aan de voet van de berg.

Dit kalf is het resultaat. Maar wat wilde dit volk nu eigenlijk?

“...deze oorspronkelijke gemeente wil het beste, het betere, iets dat beter was dan dat verdragende dat gelegen is in het maken van de woning. Vergeet niet, dat het volk de Tien Woorden van het Verbond al heeft gehoord, alsook de rechten en inzettingen, die gehouden moesten worden in het land van belofte (Ex. 19-23). Nu willen ze dit ook dóen ('maken'): ze willen niet terug naar Egypte, zij willen vooruit, het land tegemoet, ze willen het leven inrichten naar het nieuwe hemelse recht. Zij popelen van jonge, vitale geestdrift, om als eerstelingen van de schepping de pioniersarbeid aan te vatten. Ze hebben de tekst; ze hebben de woorden; ze hebben de spreuken: laten díe voor ons uit trekken, en wij daar achter, achter deze Elohim! Laat ons de mens maken in zijn beeld en tot zijn gelijkenis. Dàt willen zij! Kàn het beter? Alleen niet de vertraging. Niet de woning Gods. Niet de afdaling van God gedenken, niet zijn ziel en zijn ontfermingen. Maar de verheffing van de mens tegemoet, de mens in zijn oprechte eer, waarvan de woorden spreken. Zij willen de bevrijding. Ze willen alleen niet hun Bevrijder (...) Het volk beneden wil het beste. Maar het maakte het slechtste...”

(mb 04-1978)

Aäron had zijn gemeente moeten waarschuwen voor de gevaren van haar eigen idealisme. Hij had moeten uitleggen dat dit kalf er ín zat. We hebben de tekst, we hebben de woorden. Maar hóren we die ook? Aäron heeft 'over dit volk doen komen een zonde groot'(v.21),

“...omdat hij zo weinig priesterlijk was! Hij stond zijn vak niet!...”

(mb 04-1978)

Die veertig dagen en nachten moeten de gemeente de oren doen spitsen:

“...veertig dagen lectuur over het maken van de woning. Veertig dagen rekenschap en vooroefening van de orde van dienst! Hoe zullen zij het máken? En... wordt daarin dan ook de mens gemaakt, in Gods beeld en tot zijn gelijkenis? Dát moet dan juist worden afgewacht, als de uitkomst van de beproeving in het geduld...”

(mb 04-1978)